

Petar Kropotkin: Sindikalizam i anarhizam

Ljudi iz svih krajeva nas uvek pitaju: „Šta je sindikalizam i kakav je njegov odnos prema anarhizmu?” Ovde ćemo dati sve od sebe da odgovorimo na ta pitanja.

Sindikalizam je samo novo ime za staru taktiku kojoj su radnici i radnice Velike Britanije uspešno pribegavali/e već duže vreme: taktiku *direktne akcije*, i borbe protiv *kapitala* u ekonomskoj sferi. Ova taktika je, zapravo, bila njihovo omiljeno oružje. Kako nisu imali/e pravo glasa, britanski/e radnici i radnice su u prvoj polovini XIX veka, koristeći samo ovo oružje, izvojevali/e značajne ekonomske dobitke i osnovali jaku sindikalnu organizaciju, i čak prisilili/e vladajuće klase da zakonski priznaju njihove zahteve (uključujući proširenje prava glasa).

Tako se *direktna akcija*, izvojevavši ekonomske dobitke i izborivši se za političke ustupke, pokazala kao značajno oružje u ekonomskoj areni.

U Britaniji je uticaj ove ideje bio tako jak da je tokom 1830. i 1831. Robert Owen pokušao da osnuje jedan veliki nacionalni (na nivou cele države) sindikat i internacionalnu radničku organizaciju, koja bi se, koristeći se *direktnom akcijom*, borila protiv *kapitala*. Strah od proganjanja od strane britanske vlade ga je prisilio da odustane od te ideje.

Zatim je sledio Čartistički pokret, koji je koristio moćne, široko raširene i delimično tajne radničke organizacije da bi izvojevao značajne političke ustupke. U tom momentu, britansko radništvo je naučilo prvu političku lekciju: naučilo je da, ma koliko podupiralo svoju političku kampanju svim sredstvima koja su mu na rasploganju, takva politička agitacija mu ne bi izvojevala nikakve ekonomske prednosti osim onih za koje se

samo izborilo kod poslodavaca i zakonodavaca kroz štrajkove i pobune. Shvatilo je da je besmisleno očekivati da će kroz parlament doći do ozbiljnog poboljšanja njihovog stanja.

Franuske/i radnice/i su došle/i do istog zaključka: revolucija iz 1848, koja je iznedrila Francusku Republiku, ubedila ih je u potpunu besplodnost političke agitacije i čak političkih pobeda; jedine fundamentalne promene radničkog položaja su izvojevano pošto su vladajuće klase bile prisiljene da ih priznaju usled direktne akcije.

Revolucija je naučila Francuze još nečemu. Uvideli su kako su bespomoćni njihovi intelektualni lideri kada se radilo o otkrivanju novih načina proizvodnje koji bi obezbedili radništvu njihov udeo (u dobiti, prim. prev) i okončali eksploataciju od strane *kapitala*. Oni su videli tu bespomoćnost kako u Luksemburškoj komisiji, koja se sastala između aprila i juna 1848, tako i u specijalnoj komori koja je izabrana 1849. da razmotri to pitanje, i u kojoj je sedelo više od 100 predstavnika socijaldemokratske opcije. Iz ovoga su uvideli da radnici i radnice moraju sami/e da razrade glavne tokove socijalne revolucije, tokove koje moraju da slede ako žele da budu uspešni.

Korišćenje *direktne akcije* od strane rada u borbi protiv *kapitala*, i potreba da radnici i radnice sami za sebe razrade formu ekonomske organizacije koja bi eliminisala kapitalističku eksploataciju su dve glavne lekcije koje je radništvo naučilo, naročito u ove dve zemlje (Velika Britanija i Francuska, prim. prev) sa najrazvijenijom industrijom.

Kada je potom u periodu od 1864. do 1866. ostvarena stara ideja Roberta Ovena i osnovana internacionalna radnička organizacija, ova nova organizacija je usvojila oba gorenavedena bazična principa. Kako je Međunarodno udruženje radnika (IWA – MUR) osnovano od strane predstavnika britanskih sindikata i francuskih radnika (uglavnom sledbenika Prudona), proklamovano je da emancipacija radnika i radnica mora biti

delo samih radnika i radnica i da se s kapitalistima treba boriti međunarodno podržanim masovnim štrajkovima.

Uz to, međunarodni kongresi radništva se nisu više bavili besmislenim diskusijama, kojima su vladari „zabavljali” svoje nacije u parlamentima. Oni su raspravljali o fundamentalnim pitanjima revolucionarne obnove društva i pokrenuli ideju koja se pokazala tako plodonosnom: ideju *generalnog štrajka*. Što se tiče političke forme koje društvo treba da uzme tokom revolucije, federacije Latinske Amerike su se otvoreno usprotivile ideji centralizovane države. One su se jasno i glasno izjasnile u korist organizovanja koje je bazirano na federaciji slobodnih zajednica i zemljoradničkih regija, koje bi se na taj način oslobodile kapitalističke eksploatacije i na toj osnovi, osnovi federalnog uređenja, oslobodile eksploatacije od strane veće teritorijalne i nacionalne jedinice.

Oba osnovna principa modernog sindikalizma, princip *direktne akcije* i brižljivog razrađivanja novih formi socijalnog života, imaju svoju osnovu u federacijama sindikata: od početka, oba su bili glavni principi MUR-a.

Čak i onda su se, međutim, unutar udruženja, javile dve različite struje što se tiče odnosa prema političkoj aktivnosti, struje koje su podelile radništva različitih nacija: Latini i Germani. Francuzi u Internacionali su bili uglavnom pristalice Prudona, čija je ideja vodilja bila sledeća: da se ukloni postojeći aparat buržoaske države i da se zameni sopstvenim radničkim sindikalnim organizacijama, koje će da regulišu i organizuju sve što je bitno za društvo. Radnice i radnici su te/i koje/i moraju da organizuju proizvodnju životnih dobara, pravednu i nepristrasnu razmenu svih proizvoda ljudskog rada, distribuciju i potrošnju. I ako oni to učine, samo malo toga ostaje za državu. Proizvodnja svega što je potrebno i pravednija raspodela i potrošnja proizvoda su problemi koje samo radništvo može da reši. I ako oni to mogu, šta preostaje sadašnjoj vladi i njenoj

hijerarhiji činovnika? Ništa što radnici i radnice ne mogu sami/e da organizuju.

Ali, među francuskim osnivačima Internacionale je bilo onih koji su se borili za Republiku i za Komunu. Oni su insistirali na tome da politička delatnost ne treba biti ignorisana i da nije nevažno za proletarijat da li živi pod monarhijom, republikom ili komunom. Oni su znali iz sopstvenog iskustva da trijumf konzervativaca ili imperijalista znači represiju u svim pravcima, i ogromno slabljenje moći radništva u borbi protiv agresivne politike kapitalista. Nisu bili ravnodušni prema politici, ali su odbijali da vide u izbornim agitacijama ili izbornim uspesima instrument za oslobođenje radničke klase. Sledstveno tome, francuski, španski i italijanski radnici su se složili da unesu sledeće reči u statute Internacionale: „Svaka politička aktivnost je inferiorna u odnosu na ekonomsku”.

Među britanskim radništvom je bio izvestan broj čartista koji su podržavali političku borbu. A Nemci, za razliku od Francuza, nisu još imali iskustva dveju republika. Oni su verovali u dolazeći parlament Nemačkog Rajha. Čak je i Lasal – što je sada poznato – u određenoj meri polagao nade u socijalističkog Kajzera ujedinjene Nemačke, koju je video u usponu.

Stoga ni Britanci ni Nemci nisu želeli da odbace parlamentarnu akciju, u koju su još uvek verovali, i u nemačkoj i u engleskoj verziji istog statuta je uneto: „Kao sredstvo, svaka politička aktivnost mora da sledi iz ekonomske”.

Tako je vaskrsela stara vera u buržoaski parlament.

Kada je Nemačka trijumfovala nad Francuskom u ratu 1871, a 35.000 proletera, najbolji deo francuske radničke klase, ubijen od strane vojske buržoazije posle pada Komune, i kada je rad MUR-a bio zabranjen u Francuskoj, Marks, Engels i njihove pristalice su pokušali da ponovo uvedu političku

aktivnost u Internacionalu, u vidu radnika kandidata (na izborima, prim. prev).

Rezultat toga je rascep u Internacionali, koja je do tada budila toliko puno nade među proleterijatom i izazivala strah među bogatašima.

Federacije latinskih zemalja Italije, Španije, Istočne Belgije (i mala grupa izbeglica iz Francuske) su odbacile novi kurs. One su osnovale svoje odvojene sindikate i od onda su se sve više i više razvijale u pravcu *revolucionarnog sindikalizma* i *anarhizma*, dok je Nemačka preuzela vođstvo u razvijanju *socijaldemokratske partije*, pošto je Bizmark uveo univerzalno pravo glasa posle ratne pobede novoosnovanog Nemačkog Rajha.

Četrdeset godina je prošlo posle ove podele u Internacionali¹[Članak je napisan 1912. godine.] i mi možemo da procenimo rezultate. Kasnije ćemo to detaljnije analizirati, ali već sada možemo da ukažemo na potpuni neuspeh onih koji su polagali nadu u ono što su zvali osvajanjem političke moći u okviru postojeće buržoaske države.

Umesto osvajanja ove države, kao što su verovali, bili su u stvari osvojeni od nje. Oni su oruđe koje pomaže da se održi vlast više i srednje klase nad radnicima i radnicama. Oni su lojalan alat *crkve, države, kapitala* i monopolističke ekonomije.

Ali širom Evrope i Amerike, vidimo novi pokret među masama, novu snagu u radničkom pokretu, koja se okreće starim principima Internacionale, principima *direktne akcije* i *direktne borbe radništva protiv kapitala*. Radnice i radnici shvataju da moraju da oslobode same/i sebe – parlament ih ne može osloboditi.

Očigledno, to još uvek nije anarhizam. Mi idemo dalje. Zadržavamo ideju da će radnice i radnici postići slobodu kada se oslobode zabluda centralizma i hijerarhije, i prevare

državnih birokrata koje čuvaju zakon i red – zakon načinjen od strane bogatih protiv siromašnih, i red koji znači podređenost siromašnih bogatima. Dok se takve obmane ne odbace, oslobođenje radničke klase se ne može postići.

No, tokom ovih četrdeset godina anarhisti i anarhistkinje su se borili protiv „zamajavanja” radništva besplodnim izbornim kampanjama, i to skupa sa onim radnicama i radnicima koje/i su uzele/i slobodu u sopstvene ruke, primenjujući *direktnu akciju* kao pripremno sredstvo za konačnu borbu eksploatisanog rada protiv, do današnjih dana, trijumfujućeg *kapitala*. Sve vreme one/i (anarhistkinje i anarhisti, prim. prev) su radile/i na tome da, među radnim narodom probude želju za građenjem strategije zauzimanja pristaništa, železnica, rudnika, fabrika, polja, robnih kuća od strane sindikata. Sve to sa ciljem da se njima više ne rukovodi u interesu nekolicine kapitalista, već celokupnog društva.

Pokazano je da su u Britaniji od 1820–1830, i u Francuskoj posle neuspeha političke revolucije 1848, naponi važnog dela radničke klase bili usmereni prema borbi protiv *kapitala*, pri čemu su se služili sredstvima *direktne akcije* i stvarnjem radničkih organizacija neophodnih za to.

Pokazano je da je između 1866. i 1870, u okviru skoro osnovanog Međunarodnog udruženja radnika, ta ideja bila najvažnija. Ali su, takođe, posle poraza Francuske od strane Nemačke 1871. i pada Pariske komune, politički elementi uzeli prevagu u Internacionali usled kolapsa revolucionarnih snaga, i privremeno postali odlučujući faktor u radničkom pokretu.

Od tada su se obe struje postepeno razvijale u pravcu vlastitih programa. U svim ustavno uređenim zemljama radničke partije su se organizovale i činile sve u svojoj moći da, što je pre moguće, povećaju broj svojih parlamentarnih predstavnika. Od početka se moglo videti da, sa poslanicima koji jure za glasovima, ekonomski program postaje manje važan; na kraju se svodi na trivijalna ograničavanja prava

poslodavaca, dajući time kapitalističkom sistemu novu snagu i pomažući mu da produži stari poredak. U isto vreme, oni političari socijalisti koji su se takmičili sa predstavnicima buržoaskog radikalizma za pridobijanje radničkih glasova, su zapravo pomogli, čak i protiv svoje namere, da se olakša put pobedi reakcije širom Evrope.

Njihova celokupna ideologija, ideje i ideali koje su širili među masama, su bili fokusirani ka jednom cilju. Oni su bili ubeđeni podržavaoci državnog centralizma, protivnici lokalnih autonomija i nezavisnosti malih naroda, i izumeli su filozofiju istorije da podrži njihove zaključke.

Oni su sipali hladnu vodu na nade naroda dok su mu proovedali, u ime istorijskog materijalizma, da neće doći do suštinske promene prema socijalizmu ako se broj kapitalista ne smanji kroz njihovo međusobno takmičenje. Izvan njihovog vidokruga je činjenica, očigledna u svim industrijalizovanim zemljama: da britanski, francuski, belgijski i drugi kapitalisti, sa lakoćom eksploatišu zemlje koje nemaju razvijenu industriju, i time danas kontrolišu radnu snagu stotina miliona ljudi u Istočnoj Evropi, Aziji i Africi. Rezultat je da broj ljudi u vodećim industrijskim zemljama koji živi od tuđeg rada uopšte ne opada postepeno. Daleko od toga. Zapravo, njihov broj raste konstantno i alarmirajućom brzinom. Konačno, oni koji govore najglasnije u prilog političke borbe za osvajanjem moći u postojećim državama, najžešće se opiru svemu što može da ugrozi njihove šanse da se domognu političke moći.

Svako ko se usudio da kritikuje njihovu parlamentarnu taktiku je bio isključen sa međunarodnih socijalističkih kongresa. Oni nisu odobravali štrajkove, i kasnije, kada je ideja *generalnog štrajka* prodrla čak i u njihove kongrese, oni su se borili protiv te ideje svim sredstvima koje su imali na raspolaganju.

Takve taktike su se sledile punih 40 godina, ali je tek danas postalo jasno da je radništvu širom Evrope dosta svega. Sa

gađenjem, mnogi radnici i radnice su ih odbacili/e. To je razlog što se danas toliko mnogo govori o „sindikalizmu“.

Tokom ovih 40 godina su rasle i razvile se i one struje koje su zagovarale direktnu borbu radničke klase protiv *kapitala*. Razvile su se uprkos progonu vlade i osuđivanju od strane kapitalističkih političara. Bilo bi zanimljivo napraviti nacrt postepenog razvoja ove struje i analizirati njene intelektualne kao i lične veze sa socijaldemokratskim partijama na jednoj strani, i sa anarhistima i anarhistkinjama na drugoj. Ali sada nije vreme za objavljivanje jednog takvog rada, i na osnovu svih navedenih stvari, bolje je da se o tome još ne piše. Pažnja će biti usmerena na ličnosti, tamo gde one utiču na glavne struje moderne misli i na rast samopouzdanja među radništvom Amerike i Evrope, samopouzdanja koje je stečeno nezavisno od intelektualnih lidera, a prema čemu se mora usmeriti naročita pažnja ako se želi napisati prava istorija sindikalizma.

Sve što sada moramo da kažemo o tome je gola činjenica da su se mase radnog naroda, potpuno nezavisno od učenja socijalista, okupile zajedno u glavnim industrijskim centrima, da su te mase zadržale tradiciju sindikalnih organizacija iz ranijih vremena, organizovavši se i otvoreno i tajno, u međuvremenu rastući u snazi, a sve s ciljem da se obuzda rastuća eksploatacija, i arogancija gazda.

U toku poslednjih 40 godina, politički lideri u raznim zemljama su koristili najraznovrsnija moguća sredstva da pokušaju da spreče dalje proširenje i jačanje radničkog revolta, i sve jasnije i jasnije izražavanje radničkih ciljeva. Međutim, radnički zahtevi su postepeno izgubili karakter pukog akta očaja. Gde god imamo kontakt sa radništvom, sve više i više čujemo da preovladava mišljenje koje se može sumirati na sledeći način: „Napravite prostora, gospodo industrijalci! Ako ne možete da upravljate industrijom na način da mi možemo da preživimo i da obezbedimo sigurnu egzistenciju, onda nestanite. Nestanite, ako ste kratkovidni i

nesposobni da se dogovorite jedan sa drugim oko svakog novog ciklusa proizvodnje koji vam obećava najveći trenutni profit, i morate da se napadate, poput stada ovaca, bez obzira na štetnost i beskorisnost takvih napada. Nestanite, ako ste nesposobni da gradite svoje bogatstvo bez beskrajskih ratova, i rasipanja trećine dobara, koje svaka nacija proizvede, na oružje, koje je korisno samo za pljačkanje ostalih pljačkaša. Nestanite, ako je to jedini način na koji možete da vodite industriju i trgovinu. Radnici i radnice će znati bolje kako da organizuju proizvodnju, samo ako najpre uspemo da iskorenimo ovu kapitalističku kugu!”

To su bile ideje oko kojih se raspravljalo u radničkim domaćinstvima širom celog civilizovanog sveta; one su bile pogodno tle za ogromne radničke revolte kojih smo svedoci, iz godine u godinu, širom Evrope i Amerike. Revolti u vidu štrajkova radnika na pristaništima, štrajkova železničara, rudara, dok konačno ne uzmu oblik *generalnog štrajka* – uskoro prerastajući u ogromne borbe, uporedive samo sa moćnim ciklusima prirode, pored kojih male bitke u parlamentima izgledaju kao dečija igra.

Dok su Nemci slavili sve veće izborne uspehe sa crvenim zastavama i zapaljenim bakljama, iskusan narod sa Zapada se mirno deo da razradi jedan mnogo ozbiljniji zadatak: zadatak međunarodne radničke organizacije.

Ideje kojima su se ovi poslednji bavili su bile mnogo ozbiljnije prirode: „Šta će biti rezultat neizbežnog svetskog konflikta *kapitala i rada*? Kakve nove forme industrijskog i socijalnog života će da nastanu iz ovih konflikata?”

I to je pravo poreklo sindikalističkog pokreta, kog su današnji političari nezalice otkrili kao nešto sasvim novo.

Za nas, anarhiste i anarhistkinje, taj pokret nije ništa novo. Mi pozdravljamo priznanje sindikalističkih trendova u programu Međunarodnog udruženja radnika. Mi ih branimo, kada ih

napadaju nemački politički „revolucionari” unutar Internacionale, koji u tom pokretu vide samo prepreku za osvajanje političke moći. Mi savetujemo radništvo svih nacija da slede primer Španaca koji su držali svoje sindikalne organizacije u bliskom kontaktu sa sekcijom Internacionale. Od tih vremena, mi smo pratili sve faze radničkog pokreta sa interesovanjem, i znamo da, kako god izgledali budući sukobi između *rada* i *kapitala*, na sindikalnom pokretu je da usmeri pažnju društva prema zadacima postavljenim od strane proizvođača svog bogatstva. To je jedini pokret koji će pokazati mislećim ljudima izlaz iz ćorsokaka u koji je postojeći razvoj kapitalizma doveo našu generaciju.

Nije potrebno pomenuti da anarhisti/kinje nikada nisu zamišljali/e da su oni/e ti/e koji/e su ukazali/e sindikalističkom pokretu na zadatke reorganizacije društva. Anarhisti i anarhistkinje nisu nikad besmisleno tvrdili/e da su lideri velikog intelektualnog pokreta koji vodi čovečanstvo u pravcu progresivne revolucije.

Ali ono što tvrdimo je da smo od samog početka prepoznali ogromnu važnost tih ideja koje danas čine glavne ciljeve *sindikalizma*, ideje koje su u Britaniji bile razvijane od Godvina, Hodžkina, Greja i njihovih naslednika, a u Francuskoj od strane Prudona: ideja da radničko organizovanje proizvodnje, distribucije i razmene mora da uzme mesto postojećoj eksploataciji kapitalista i države. I to je dužnost i zadatak radničkih organizacija, da razrade novi oblik društva.

Nijedna od ove dve fundamentalne ideje nije naš izum; niti izum ikog drugog. Sam život ih je diktirao civilizaciji devetnaestog veka. Sada je naš zadatak da ih ostvarimo. Ali smo ponosni da smo ih razumeli i branili u onim mračnim vremenima kada su ih socijaldemokratski političari i pseudo-filozofi izgazili, i ponosni smo što smo im verni, danas, kao i nekada.

Bibliografski podaci

Autor	Petar Kropotkin
Naslov	Anarhizam i sindikalizam (drugo izdanje)
Prevod	Zlatiborka Popov
Izdavač	Centar za liberberske studije
Godina	2010.